

HEADLINES

RADIO SHOW

TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE

with

DOVID LICHTENSTEIN

How to stay out of jail

Shiur# 413 | Mar 25th 2023

השצעות כנגדם ולמרוד באומות וללאת למלחמה כנגדם כמו שהעלו על לב אנשי פורטוגאל ורלו להרים ראש להרגם וללכוד המלוכה והי' שם זקן אי' ושאל ע"י שם אחד וכשיצוהו אם תעירו ואם תעירו וכמו שפירשו ז"ל ג' שבועות השציע הקב"ה את ישראל אחת שלא ימרדו בהקב"ה וז"ש ואל תחווודע לרשות דהיינו רשות הרבים לילית וצן זיגה ס"מ וע' שרים עכ"ל הק'. והגה אנשי פורטוגאל עשו גזירת שמד וברגו במיתות משונות ר"ל כגודע וכנה עברו על השבועה באופן נורא והי' זה צימי גלות שפאניא וכפי הנראה מאותה המעשה שצם' הכ"ל שהי' נכחם להרגם וללכוד המלוכה ולהלל מכל אלה ואעפ"כ השיבו מן השמים שלא לעזור על השבועה. ופלא בעיני הלשון שכתב בהשבועה שלא ימרדו בהקב"ה ולא מלינו לשון זה צום מקים, ול"ל הכוונה דאם עוברין על אלו השציעות הוי מרידה בהקב"ה, ולהלן יתבאר צוה. ועכ"פ הדבר ברור צלי ספק שאין אלו השצעות תלויים כלל בשבועת האומות.

ו"ל הזוה"ק פרשה ויקרא דף ו' : ת"ח צלכו גלותא דגלו ישראל לבלכו שוי זמנא וקלא ובלכו הוי ישראל תייבין לקוצ"ה, וצחולת ישראל הוי תנת לאתרהא צהביא זמנא דגזר עליה, והשתא צגלותא דא צתראה לאו ככי, דהא היא לא תיחוב הכי כזמנין אחרנין, והאי קרא אוכה דכתיב נפלה לא חוסיף קום צחולת ישראל, נפלה ולא חוסיף להקימה לא כתיב, מתל למלכא דרגו על מערוניתא ואשדי לה מהיכליה לזמנא ידיעא, כד הוי מעי בהיא זמנא מיד מערוניתא הוח עאלת ותנת קמי מלכא, וכן זמנא חד ותרין ותלת זמנין, לזמנא צתרייתא אחרתקת מהיכלא דמלכא ואשדי לה מלכא מהיכליה לזמנא רחיקא אמר מלכא האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין, דהיא תיתי קמאי ככי, אלא אנה אחיל עם כל בני היכלי ואחצע עליה. כד מעא לגבה חמא לה דכוכ שכינת לעפרא, מאן חמא יקרא דמערוניתא צהביא זמנא וצעותין דמלכא לקבלה עד דאחיד לה מלכא צידוי ואוקים לה ואייתי לה להיכליה ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין ולא יתרחיק מינה. כך קוצ"ה כל זמן דכנסת ישראל צגלותא כד הוי מעי זמנא היא אחיאת והדרת קמי מלכא, וכשתא צגלותא דא לאו ככי אלא קוצ"ה יוחיד צידהא ויוקים לה

ויתפיים צבדה ויתייב לה להיכלי ות"ח דכתי הוא דהא כתיב נפלה לא חוסיף קום, ועל דא כתיב ציום בהיא חקים את סוכת דוד הנופלת, היא לא חוסיף קים כזמנין אחרנין, אבל אנה חוקים לה וכו', עיי"ש. וצוהר צאור החמה שיש צוה קינה וגם נחמה, כי הקינה היא אריכות הגלות שלא תוכל לקים מעלמה עד שיוחיד לה הקב"ה צידוי ואוקים לה והיא נחמה שעי' שלא תוכל לקים מעלמה אלא ע"י הקב"ה והי' קימה נחית ולא חוסיף ליפול שלא יהי' עוד לעולם גלות יעיי"ש באריכות דבריו.

והנה גם צגולות הקידמות אף שידעו הזמן אעפ"כ הי' הכל עפ"י צצוה צשליחותו של הקב"ה שגם צימי עזרא שלא הי' בגלות כמו צמצרים ע"י משה ואהרן מכל מקום לא עשו זה כל שהוא צלי צוהא, כמצוהר צכחוצים. וכל תנועה ותנועה היתה צשליחותו של הקב"ה. ועזרא הסופר שהי' נביא אמר הי' המנהיג, ומכל מקום כתוב צוה"ק שכל צגולות הקידמין היו צצחינת שהיא תנת קמי מלכא ולא יהי' כן צגלות הנה, שלא תוכל לקים מעלמה כמו צגליות כראשונות עד שיצוה הקב"ה עם כל בני היכלי ויוחיד צידוי ויוקים לה. וכן מצוהר צוה"ק פי' פקודי דף רל"ט ע"ב וצחיקונים שאסור למיקם מעלמם וע"כ שא"א אלא צצחינת גבוה יותר מהגאולות הקודמות, וקל וחומר שלא לקום מעלמו צצחינה שפילה שטעו האפיקורסים, שזה ודאי נגד הקרא דלא חוסיף קום כמצוהר צוה"ק. וכחישב ע"ז אין זה אלא דעת מינית, והחיש כעיד צכל אלו הדורות שכל אותן שהלכו צמחשבה זו ליקח ממשה וגאולה מעלמם קודם ציאת המשית נעשו אח"כ מינים ואפיקורסים לגמרי, כי כח כמינות נשרש צזה.

עו

וכדי להבין דעת המהר"ל שכתב שהיא ציהרג ואל יעזור כדין שמד צבודאי אין זה צשכיל איסור השבועה כאשר כתבתי למעלה, אבל הדברים מובנים דכוכ כתב צשכ"ק צמס' שבועות דלשנית אף דין אי' מדיני התוכ"ק אפילו לומר רק צפני האומיות על מה שהוא פטור חייב או על חייב פטור לריך למסור עלמו

למיתח שלא לאמר כן, כי כפי פירוש חזו"ת משה מה לי דבור אחד מה לי כל החורה, ועיי"ש. וכרי דאף שהוא מאמין בזכו ככל החורה טלח שלא שאמר דיבור זה בפני האומות מפני הסכנה, מכל מקום כיון שהוא דיבור של כפירה באות אחת בתוכ"ק יש לו דין יכרה ואל יעבור כי כל עניני כפירה הוא בכלל ע"ז שהיא כפירה בהאמונה. ולכן אמתיק לשון חשונה כרד"ז שמנאר הדברים בטעמים ותימקם דמה שיש בו כפירה ר"ל אף אם אין בו מחשבת ע"ז כלל דינו זיכרה ואל יעבור דגרע משבד ע"ז ר"ל וכמכר"ם שיק בחשונה או"ח סי' ש"ד אחר שכ"ז הדין דחשש אפיקורסות יכרה ואל יעבור אף שאין בו מחשבת ע"ז כתב עוד דאף במקום דכ"ז רק ספיקא דחשש אפיקורסות כ"ז ס"ד לחימתו ולא שייך בה ספק ופשוט להקל, ועיי"ש בטעמו. ומכל שכן בכך שכבר נחנאר שלקחת גאולה וממשלה קודם הזמן כ"ז כפירה בהשגחה, ואף צניי אפרים שלא כ"ז אלא מחמת נשות שבי' להם חשבת שכבר הגיע הזמן, אף על פי כן כתב עליכם בפסוק כי לא באמינו צאלקים. — וכבר הבאתי לפיל דברי המכר"ם יפה שכתב בטעם דאף שחשבו שהגיע הזמן, מכל מקום כיון שיש כמה קראי שאך כשי"ח הוא הגואל, כ"ז מה שעושים בעלמם בזה צרוע צער נגד האמונה. וכבאתי דברי רמז"ן סוף פרשת צא שכתב שאין לאדם חלק בחורה משה עד שואמין בכל דבריו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומכחו של עולם וכו' כ"כ, ומכ שח"ו לריכוס לעשות פעולות גשמיות בכל ענייניו הוא בשביל שכן גזר הבו"ח שאמר כ"ז למשן יצרכך כ"ז אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה. וכמוצת כלצבות כתב עמי"ם לזה. אמנם בעניני הגאולה שצפירוש אמר החורה בקדושה לעשות שום זה כ"ש של דחיקת הקץ וכ"ז השעש בזה לגמרי נגד האמונה ואין לו חלק בחורה משה.

וכבר כתב הרמז"ם צפרק חלק אחר שביאר כ"ז עיקרים, ח"ל: כאשר יאמין האדם אלה כיסודות כלם ונחנרר בה אמונתו בהם הוא נכנס בכלל ישראל ומנוח לאורכו וכו' ואפילו עשה מה שיכול מן העצירות מחמת החלום וההגזרות הטבע וכו' וכשהתקבל לאדם יסוד מאלה כיסודות כ"ז ילא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורס וקולץ צנעישה

וכו', ועליו נאמר הלא משנאוך כ"ז חשנה, עכ"ל ועיי"ש שכתריך עוד. ובחוק אלה כיסודות שכתב הוא האמונה צביאת במשית, וכתב בטעם שם צפירוש המשניות ובספר כ"ז הלכות מלכים בשביל שהוא מנאר בקרא וכמסמפק בזה הוא כופר בחורה. וכתב שם שכלל האמונה צביאת במשית הוא גם האמונה בכל בהצטחות שנאמרו בקראי צענייני הגאולה כמוצן. וכבר נחנאר שמונאר בכמה קראי שהגאולה הוא רק צידו של הקצ"ב, ואנו מוזכרין על זה מקודם מחן חורה כדכתיב ידוע חדע וא"ל לבוא לידי קבלת החורה צלי אמונה זו כמונאר כ"ז לעיל בחורף, לכן דעת המכר"ל שלוקחי הגאולה מעלמם קודם הזמן נגד שצופת של הקצ"ב הוא כפירה גמורה בתוכ"ק ובאמונה כפי המנאר לעיל. וחושבים שמה צרוע צער יכולים לצעל גזירתו של הקצ"ב, וכו' גרע מכפירה צביאת במשית, ע"כ דעת המכר"ל ז"ל שכלל שהוא צאיסור יכרה ואל יעבור כ"ז משומד, כמו כל הצניינים שיש בהם מינות וכפירה בתוכ"ק.

ובזמן ג"כ מה שאמר שאף אם כופין אותו ע"י מיתח ועינויים קשים ר"ל לאחת מן הגלות החיוב לסבול שלא לאחת שלכאורה אם יולא מחמת מיתח וכפיות קשים ר"ל אין זה גאולה וחירות ולא כ"ז בכלל דחיקת הקץ ולמה יתחייב למסור נפשו להריגה עבור זה. אמנם גם בע"ז אם שבד ע"ז מחמת פחד להריגה אין זה נקרא שבד ע"ז כיון דכ"ז ע"ז כפ"ו ואונס, ואונסא כמאן דלא עבד, כמונאר ברמז"ם פ"ב מה"ל יסודי החורה ב"ל ד"י שאין מלקין אותו, וק"ו שאין ממיתין אותו כיון דכ"ז אונס, אלא שצריך למסור עצמו להריגה בזה בשביל שהוא קידוש השם, וכאשר ציאר בלשונו צספר המלות להרמז"ם מנוח ע"י צעשה דונקדשתי שהמנוח לפרסם האמונה, ואעפ"י שבה עליו מכתוב לצקש לכפותינו נמסור עצמינו למיתח ולא נחטבו לחשוב שצפרנו אעפ"י שלצותינו מאמינים בו יחטבה, ועיי"ש. וכ"ז שצמה שנוגע לאמונה החיוב למסור נפשו להריגה עבור זה שלא יחשבו עליו שיש בו כפירה ר"ל אף שאין האמת כן.

ובבואר צטור סי' קנ"ו אסור לאדם לומר שהוא עב"ם כדי שלא יכרהו וכיון שהוא אומר

קח

ובעתה לריך להצין כיון שהעצם ענין של דחיקת הקץ הוא כעורה ברהי"ק שהוא ציבורג ואל יעבור כדן שמד, ג"כ הוא חמור ברצב יוחר מאיסור שבועה, ולמה חי לריך להשביע על מה שהוא חמור ברצב יוחר מהשבועה. אבל כעין קשיא זו היא בחוס' שבועות דף כ"ט ע"א ד"ה כשהשביע משה את ישראל, ורקשו שם בחוס' מה היחב מעלת השבועה כמו שהי' לירא שיעברו עכו"ם כמו כן חי לירא שיעברו על השבועה. וכתב המהרש"א שם דלא קשה מידי דהשבועה עלמה היא קבלת החורה. והפמ"א זכחנות חור פרשת ולצים כתב ליישב קושית החוס' דאיתא במס' שבועות כמה ענינים שהחמור בעונש והפורעניות בשבועה יוחר מכל העבירות שבהורה, ולכן השביעם שיכוי יראים יוחר מעונש השבועה. ולא הצנחי דבריו שע"כ אותה שבועת החורה שהשביע משה את ישראל צמתן חורה לא נאמרה עלי' איתו בעונש והפורעניות שנאמרה באיסור שבועה, דאם לא כן לאו אמר בשבועות ל"ט שעל כל העבירות שבהורה אין נפרעין מהם כמו מאיסור שבועה, הלא על כל העבירות שבהורה יש בהם איסור שביעה שמושבע ועומד מהר סיני, דמהאי טעמא אמרו בשבועות דף כ"ג ועוד זכמה דוכחי שאין שבועה חלה על דבר איסור יען שמושבע ועומד מהר סיני ואין שביעה חלה על שבועה, וע"כ י"ל דאף שעל כל העבירות שבהורה יש עליהן איסור שבועה שכלליות מהר סיני, מכל מקום לענין עונש ופורעניות אינו שוב לשאר שבועה, ונסתר תירוטי של הפמ"א.

שוב ראיתי צספר חסידים סי' ת"ו שכתב ח"ל: ומעשה באשה אחת שרחלה שני בני' וכעביע א' את חבירו וגדרה אמה שלא לרחוץ ביום הביא. פ"א היחב בעלת צרית ורחלה ומתה. ומלינו באשה אחת שגדרה שלא לשחות מי מעיין א', פ"א שחתה והוליכה לבית ומתה. ומלינו מישבעים ועומדים מהר סיני שלא מחו על השבועה שעברו, עכ"ל. וכעצם שכתב בזה אח"כ אינו מובן כ"כ ול"ט, ובדואי שכל דרכי השי"ת יש טעמים מרובים עד אין חקר וכל מה שאנו יכולים להשיג אינו אף כעצם מן הים. ועכ"פ

שכוח עכו"ם הרי מודה לדתם וכופר בעיקר לכל. וכרי שאף בזה שאינו עושה שום מעשה אלא דיבורה בעלמא שכוח שקר גמור ואין בו לא מיני' ולא מקלחי' אלא חומר כן בשביל פחד של הריגה, מכל מקום כיון שע"י אמירה זו חשבונין עליו שמודה לדתם דכוי כפירה, מחויב למסור נפשו להריגה שלא יחשבו עליו ענין של כפירה ר"ל. ומובן לפי"ז דעת המהר"ל דכיון שזליאח מן הגלות קודם הזמן הוי כפירה בחו"ק ובאמונה לכן אף אם עושה זאת אפילו מחמת כפי' של הריגה ר"ל ואונסא כמתן דלא עבד, מכל מקום הוי כשאר עניני כפירה שמחויב למסור עצמו להריגה אף בזה שאין בלבו כלום אלא אף בשביל זה שלא יחשבו עליו שמודה בכפירה ר"ל, ומוטל עלינו לפרסם האמונה במסירת נפש ממש לעיני כל.

עז

והנה לא דיבר המהר"ל ממינים ואפיקורסים או מעבירים על דת ר"ל, כי לא דיבר כלל אלא מאותה העבירה של דחיקת הקץ שמושבעין עליו באלו השבועות, ולא נאמרה השבועה למינים ואפיקורסים אלא לכלל ישראל הכשרים, ואף אם יכיו כל חברי הממשלה כולם אכזבים כולם צרורים אף כחנאים וחמוראים, מכל מקום אם לוקחים הממשלה והחירות מפלמם טרם שכיגוע הזמן הוי דחיקת הקץ שהיא כפירה בחו"ק ובאמונה. גם מלכות בן כחיבא הי' מלכות של חורה בשלימות, שהרי לא מלאו בו שום פגם אלא זה שלא הי' מורה ודאין שהיא מדריגה גבוה מאוד ועלה שלא הי' אף למרע"ה כמ"ש הרמב"ם באגרת חימת, גם בני דורו היו כולם לדיקים גמורים שהרי לא מלאו חכז"ל שום חטא אלא זה שלא היו מחאבלין על ירושלים ונעשו כ"כ מרה ר"ל בשביל שהי' בזה דחיקת הקץ לפני הזמן, כמבואר במדרש רב. חב פשוט וברור לכל המעיין בכל דברי המהר"ל שם בזה באריכות דבריו הבעורים בגחלי אש, שלא דבר כלל אלא אף מאותו הענין של דחיקת הקץ בלבד, ונתן עליו משפט חרוץ של שמד ר"ל כי עלם הענין של דחיקת הקץ בלבד הוא נגד האמונה בכשי"ת ובהורה בק', ואין בזה שום ספק.

מה שאמר המן, וא"כ אתמהה וכי מהמן נלמד פסקי הלכות, אלא שכיון שזה סיפור דברי המן שאמר לאחשורוש מנהגן של ישראל, אנו למדים ממנהגן של ישראל שהוא תורה.

ומה שדקדק במכתבו סימן ד', על מאמר חז"ל בפרק חלק דף ק' [ע"ב], דהוכיח רב דימי לאביי דלא שכיח באגדות, דאמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי עמיד הקב"ה ליתן לכל זדיק ש"י עולמות כו'. והקשה מעלתו הלא זה משנה סוף עוקצין [פ"ג משנה י"ב], אמר ריב"ל עמיד הקב"ה להנחיל לכל זדיק ש"י עולמות, וא"כ מה הוצרך להביא מימרא דרבא בר מרי ולא הביא משנה מפורשת. וגם על אביי תמה, אם לא ידע מימרא דאמוראי, איך לא ידע משנה סוף עוקצין¹². ג"כ נלע"ד נכון, כאשר נדקדק הפרש קטן שיש צין לשון מימרא דרבא בר מרי, למאמרו של ריב"ל במשנה שם, דמימרא דרבא בר מרי הוא, עמיד הקב"ה ליתן לכל זדיק. וריב"ל במשנה סוף עוקצין אמר, עמיד הקב"ה להנחיל לכל זדיק. והנה לשון להנחיל שייך אף במה שלא בא לידו כלל, ועיין במסכת ז"ב דף קי"ד ע"ב ברש"ם ד"ה אף האשה את בנה כו', שאף שהצן כבר מת והוא בקבר שייך שמנחלת אותו להנחיל לקרוביו, ואמנם לשון נתינה לא שייך רק במה שצא לידו. שם בפרק חלק תמה אביי על אמרם עמיד הקב"ה ליתן להצדיק מלא עומסו, ותמה אביי שהיה סבר כיון שהצדיק הוא רק חלק מן העולם, איך אפשר לו לקבל יותר מחללו של עולם, וכיון שעולם זורת תכן, איך יקבל הצדיק מלא עומסו של הקב"ה, ואביי ידע משנה דעוקצין, והיה סבור שאף שהצדיק אי אפשר לו לקבל יותר מעולם אחד, מ"מ שייך שעמיד להנחיל לכל זדיק ש"י עולמות, דהיינו שאם יש לצדיק הזה צנים וצני צנים שאינם צדיקים שיזכו מצד עצמם, יקחו חלק אביהם מן אותן ש"י עולמות שהנחיל לו הקב"ה, והוא הצדיק אי אפשר לו לקבל יותר מעולם ומלואו, שאין החלק יותר מן הכלל והצדיק חלק מן העולם. ושפיר תמה אביי על אמרם שעמיד הקב"ה ליתן לצדיק מלא עומסו, דלשון נתינה לא שייך אלא על מה שנותנים לו ממש, ולכן הוצרך להשיב לו מימרא דרבא בר מרי שאמר, שעמיד הקב"ה ליתן לכל זדיק ש"י עולמות, אמר ג"כ לשון נתינה. דברי אהבו הד"ש

ותהרג ואל תעבור, ואסתר שאני, שהיתה להצלת כלל ישראל מהודו ועד כוש¹³, ואין למדין הצלת יחידים מהצלת כלל ישראל מנער ועד זקן מהודו ועד כוש, ושם היה צהוראת מרדכי וצית דינו, ואולי צרות הקודש¹⁴.

ומה שרצה לומר ללמוד הלכה למעשה מן אגדה ומדברי המדרש במקום שאין הגמרא סותרת לזה, וכתב שצירושלמי [פאה פ"ב הל' ד'] איתא, שאין למדין לא מן הלכות ולא מן אגדות ולא מן התוספות אלא מן הגמרא*. ועל זה נשען מעלתו לומר, כי היכי דמן התוספות נתבאר

דצרי הפוסקים שצמקום שאין בגמרא סתירה לדברי התוספות למדין ממנה, הוא הדין מדברי אגדה היכא דלא מצינו בגמרא סתירה על דברי המדרש למדין מן המדרש, דהרי כולו בני צקתא חדא נינהו. ומתוך כך תמה מעלתו במכתבו סימן ג', על התוס' יו"ט ברכות פ"ה משנה ד' בד"ה ואם הצטחתו, שלא רצה ללמוד מן המדרש במה שלא מצינו בגמרא סתירה לזה. והביא ראיה ללמוד הלכה מן המדרש, מן התוס' במסכת ע"ז דף ל"ג [ע"ב ד"ה [כסין], שפסקו דסגי בהדחה ג' פעמים, ממדרש אסתר שהביא דברי המן שאמר לאחשורוש, אם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חוצטו בקרקע ואינו שותהו, ולא עוד אלא שמדיח הכוס ג' פעמים. ע"כ דברי מעלתו והאריך בזה. ואמנם אני אומר דאף דהירושלמי כללינהו יחד, מ"מ לאו צחדא מחתא מחתינהו, ומה ענין המדרש אלל התוספתא, התוספתא עיקרה להלכות ולזה היה תחלת כוונת מחברם, ור' חייא ור' אבשיא המה יסדוה וכל מגמתם לדיני התורה, ולכן במקום שאין סתירה דצרי הגמרא סומכים על התוספתא. אבל המדרשים והאגדות עיקר כוונתם על המוסר, ועל הרמזים, ועל המשלים שבהם, והכל עיקר הדת, אבל אין עיקר כוונתם על פסקי הלכות, לכן אין למדים מהם לפסק הלכה כלל¹⁵, ויפה כתב תוס' יו"ט שם¹⁶. ומה שהביא ראיה מן התוס' במסכת ע"ז דף ל"ג שהביא ראיה מן המדרש דסגי בהדחה ג' פעמים. אני תמה עליו, ולדבריו קשה יותר, וכי זה היא דברי בעל המדרש, והלא זה הוא דברי המן, והמדרש מספר

הגה"ה מן המחבר * עיין בתשובת הרשב"א סימן של"ה, ועיין בספר באר יעקב בחלק אה"ע סימן קי"ט.

סימן קסב

טלטול הערלה בשבת

תשובה

מכתבו קבלתי, ועל דבר אשר שאל שהמיהל בשבת אחר שחתך הערלה, זרקה מידו לגמור מעשה המילה,

שלום לכבוד הרב התורני האלוף מוהר"ר משה גר"ו.

3. עיין מהדו"ת חו"מ סי' י"ד ריש ד"ה הנה.

במה השביעס שלא ישנו. ואין זה קשיא, כי פירוש 'בדורו של שמד' היינו במדה שהיה לדורו של שמד, שהיו דביקים בה דורו של שמד, ובאותה מדה השביע אותם שלא ישנו בענין הגלות. כי דורו של שמד, אף על גב שהגיע להם המיתה בגלות, לא היו משנים¹¹⁹. ועוד פירוש 'בדורו של שמד', רוצה לומר אף אם יהיו רוצים להמית אותם בעינוי קשה, לא יהיו יוצאים ולא יהיו משנים בזה¹²⁰. וכן הפירוש אצל כל אחד ואחד¹²¹, ויש להבין זה¹²²:

שופכים דם שלהם כמים. ולפיכך אמר שהשביעם במילה, שגם במילה שפיכת דם¹¹⁶, ולפיכך במילה השביעם. ומה שאמרו רבנן השביעם] בדורו של שמד, כי לא די שהשביעם במילה, כי המילה אינו רק שפיכת דמים בלבד, אבל הגלות היו מייסרין אותו ביסורים משונים וקשים מאוד¹¹⁷. ולכך אמר שהשביעם בדורו של שמד, שהיו מסרקין את בשרם במסריקות ברזל¹¹⁸, ולכך השביעם בדורו של שמד. ואם תאמר, דורו של שמד עצמן

כך הנסיון הוא בלתי טבעי. כי אם אין המנוסה נוהג שלא בטבע, אינו יכול לעמוד בנסיון. כי אין הטבע נותן שישחוט האדם בנו... ולפיכך אי אפשר שלא יהיו האבות מנסים, שאינם אנשים טבעיים כמו שאר אנשים, ואם היו נוהגים בדרך הטבע, לא היו ראויים לאותה מדרגה עליונה... הנה הנסיון שייך לאבות בפרט, שהם אנשים אלקיים בלתי טבעיים, ואצלם שייך נסיון, ודבר זה מבואר". וראה לעיל פי"א הערה 69. [אמנם קצ"ע מדוע הוזכרו כאן האמהות, ואיזה נסיונות עמדו בפניהן]. (116) ובגיטין נו: הביאו את הפסוק [תהלים מד, כג] "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", ודרשו שם "זו מילה". ופירש רש"י שם "הורגנו כל היום, דזימנין דמיית". וראה בגבורות ה' פ"ה [קלב:] שהזכיר גמרא זו. (117) כתובות לג: "דלמא מלקות חמור [ממיתה], דאמר רב אילמלי נגודה [ייסורין] (רש"י שם) לחנניה מישאל ועזריה — פלחי לצלמא", הרי שיסורין קשין ממיתה. וראה להלן פ"ה הערה 61. (118) ברכות סא: "ת"ר, פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה... לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא... והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל". (119) א"כ לא השביע במחייב של דור שמד, אלא בהנהגה של דור שמד, שבפועל הם לא היו משנים, כדוגמת רבי עקיבא [ראה הערה קודמת]. (120) פירש — הוסיף בתירוץ זה, שלא השביעם בדור של שמד מצדם של ישראל [עד שתבוא ותקשה מה היה חיובם של ישראל], אלא השביעם מצד האנשים. וא"כ, הקב"ה השביעם בציור זה, ולא במחייב או במידה של דור שמד. ולפי"ז "דור של שמד" אינו דוגמה מדור אחר, אלא איירי בכונת האנס הגוי, שאף שכונתו להתנהג עם ישראל כהתנהגותו של אנס בדור של שמד, גם על כך השבעו ישראל שלא יעבור. ובספר ויזאל משה" עמוד מד כתב: "ובעיקר הדבר מ"ש המהר"ל ז"ל שלעבור על אלו השבועות הוא ביהרג ואל יעבור, ואף אם יכופו אותם במיתה של כל מינו עינויים קשים לצאת מן הגלות, אסורים לצאת מן הגלות, ממש כדן שמד, צריך להבין המקור, מהיכן לקח זה המהר"ל, הלא איסור שבועה אינו ביהרג ואל יעבור, ובכל התורה כולה כתוב [ויקרא יח, ה] 'וחי בהם', וזאת אותן הג' עבירות; ע"ז, ג"ע ושפ"ד [סנהדרין ער].... ולמה יתחייבו ח"ו על זה, כיון שאינו מג' העבירות". ועי"ש בעמודים צב — צג שטרך ליישב את דעת המהר"ל ש"דבריו בוערים כגחלי אש" [לשונו שם עמוד צג]. ולכאורה היה נראה ליישב קושיתו, שהכא איירי שמעיקרא דדינא השבועה נעשתה אף באופן שיהיו כרוכים בגלות יסורין ועינויים קשים. ואין כאן הנידון מחמת איסור השבועה [שהוא ביהרג ואל יעבור], אלא הנידון כאן הוא בתוכן השבועה, שהוא נאמר אף על ציור זה. ובדאי שכל הענין של 'וחי בהם' נאמר כאשר מצוה מסוימת [שנאמרה לאו דוקא על שעת סכנה] גורמת למיתה, על כך אמרין שהמצוה לא נאמרה כחיוב כאשר היא גורמת לתוצאה ההפוכה מ'וחי בהם'. אך כאשר המצוה נתפרטה להדיא שהיא עוסקת בציור של גרימת מיתה, מה שייך לטעון על כך 'וחי בהם'. וכי על מצות קידוש ה', [שנתחייבו למסור את נפשנו באופנים מסויימים (ראה סנהדרין עד:)], אטו נקשה שם ממה שנאמר 'וחי בהם'. וא"כ ה"ה לשבועות אלו, כי "בהכי חייביה רחמנא". (121) פירוש — אף שאר שבועות [אבות, שמים וארץ] נאמרו על ציורים מפורטים, שבכך השביעם על אופנים מפורטים אלו. (122) וראה עוד בספר ויזאל משה עמוד מ, שעמד על כך שבתחילת הפרק ביאר המהר"ל ש"לא ידחקו הקץ" עיי תפילה ורחמים [ראה הערה 83], "ולבסוף כתב שלא יעבור על השבועה אף אם יכופו אותם בעונש מיתה... וזה א"א שתהיה הכונה על תפילה... וע"כ שכונתו על פעולה אנושית של יציאה מן הגלות קודם הזמן", ועיי"ש שפלפל בזה טובא.

Riddles of the Week

#1

רש"י פרשת ויקרא פרק א פסוק ה

ושחט, והקריבו, הכהנים - מקבלה ואילך מצות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בזר:

שו"ת בית הלוי חלק ב סימן ט

והרי יותר מזה כתב רש"י ביבמות (דף ל"ג) דאיתא שם זר ששימש בשבת חייב שתים ופריך שימש במאי אילימא בשחיטה שחיטה בזר כשירה ופרש"י ואין כאן משום זרות ומלשונו משמע דמ"מ חייב משום שבת ועיי' בשער המלך בהלכות ביאת מקדש שהוכיח כן מדברי רש"י הללו דחייב משום שבת והנראה טעמו דס"ל דזר דאינו מצווה על העבודה לא ניתנה שבת לדחות אצלו גם בשחיטה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סד עמוד א

שחט ישראל וקבל הכהן וכו', כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת.

#2

ספרא ויקרא - דבורא דחובה פרשה י תחילת פרק יט אות א

אם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והקריב את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה רבי יהודה אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה.

רמ"א אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף א

הגה: מיהו אם תפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפילין וכשמביאים טלית, מעטפו (דברי עצמו).

מגן אברהם סימן כה ס"ק ב

מזומנים. וכ"ה ביבמות דף ל"ט כל שהווי מצוה לא משהינן אף על פי שי"ל שיעשה אח"כ המצוה יותר מן המובחר וכ"ה בילקוט ויקרא סוף דף קכ"ט חביבה מצוה בשעתה ע"ש ובמנחות דף ע"ב